

თბილისის შემოგარენის ობობების შესწავლისათვის

დღეისათვის საქართველოსთვის ცნობილია ობობების 363 სახეობა [1,3,4]. აქედან თბილისსა და მის შემოგარენისათვის დადგენილია 93 სახეობა.

წერი გამოკვლევის მიზანს წარმოადგენდა შევესწავლა თბილისსა და მისი შემოგარენის ობობების ფაუნის თანამედროვე მდგომარეობა. მასალა აღებული იქნა 2001-2003 წლების განმავლობაში ზაფხულის თვეებში, სხვადასხვა ეკოსისტემაში. ვინაიდან, ქალაქი თბილისი უკანასკნელ პერიოდში მნიშვნელოვნად გაიზარდა, ინტერესს იწვევს, როგორ აისახავს ზრდა ობობების ფაუნაზე, მოხდა თუ არა მისი მრავალფეროვნების ზრდა ან შემცირება.

მასალას ვიღებდით და ვამუშავებდით ლიტერატურაში ცნობილი მეთოდივით [1]. ობობების რყევვა ხდებოდა არსებული სარკვევებით თ.შებიტის ზღომშლანელობით [1,2,5,6].

შეგროვილი მასალის დამუშავების შედეგად, თბილისსა და მის შემოგარენში, დადგინდა ობობების 23 სახეობა, რომელიც მიეკუთვნება 11 ოჯახს და 16 გვარს. აქედან ფფლაზე მეტი სახეობა აღინიშნა ოჯახებიდან: DISDERIDAE-5, ARANEIDAE-4, AGELENIDAE, THERIDIIDAE 3-3, სხვა ოჯახები კი წარმოდგენილია 1-2 სახეობით.

ობობები თითოეულ ეკოსისტემაში ძირითადად განწილებულია საფენში, ქვების ქვეშ და ნაწილობრივ მცენარეულობაზე. ამავე დროს მასალის ნაწილი შეგროვდა ადამიანის საცხოვრებელ ბინებში, სადაც დადგინდა 4 სახეობა (*Araneus diadematus*, *Tegenaria pagana*, *Tegenaria domestica*, *Teutana Castanea*). რიებოვნობის მხრივ ფაუნის ძირითად ბირთვს წარმოადგენენ ოჯახების (*DISDERIDAE*, *ARANEIDAE*, *AGELENIDAE*, *THERIDIIDAE*) –ის წარმომადგენლები.

ქვემოთ ჩვენ ვთავაზობთ რევისტრირებული ობობების სიას მათი შობოვების ადგილის აღნიშვნით (ცხრ.). როგორც ცხრილიდან ჩანს, ობობების სახეობათა რაოდენობა მნიშვნელოვნად საკლებია, ვიდრე ლიტერატურაშია ცნობილი.

თბილისსა და მის შემოგარენში რევისტრირებული ობობები

ცხრილი

№	სახეობა	ოჯახი	შობოვების ადგილი
1	2	3	4
1.	<i>Dysdera spassky</i>	DISDERIDAE	ფუნიკულიორის ტყე- საფენში.
2.	<i>Dysdera spassky</i>		ბოტანიკური ბაღობალახებში, კოყრის ტყეში, ქვების ქვეშ
3.	<i>D. punctata</i>		ორთაქალა. მწკანე ბალახები.
4.	<i>D. azerbaijczhanica</i>		ფუნიკულიორი. თბილისის ზღვის მდამოვით, ქვების ქვეშ.
5.	<i>Harpactocrates charitonovi</i>		ფუნიკულიორის ტყე, საფენში.
6.	<i>Argiope lobata</i>	ARANEIDAE	ზოოლოგიური პარკი, მცენარეებზე
7.	<i>Araneus grossus</i>		ვარაზის ზევი – ქვების ქვეშ
8.	<i>A. adiantum</i>		ფუნიკულიორის ტყე, საფენში.
9.	<i>A. diadematus</i>		ორთაქალა. ფუნიკულიორი-საფენში. ვაკის პარკი, კოყრის ტყე-ბალახებში. ბინის აივანზე.
10.	<i>Teutana castanea</i>	THERIDIIDAE	ორთაქალა. ფუნიკულიორი-საფენში. ბინებში.
11.	<i>Theridium Lunatum</i>		ფუნიკულიორის ტყე, საფენში, კოყორი, ტყეში ქვების ქვეშ.
12.	<i>Ta Övanum</i>		თბილისის ზღვის მდამოვით.

1	2	3	4
13.	<i>Agelena taurica</i>	AGELENIDAE	ბოტანიკური ბაღი, ბუჩქებზე.
14.	<i>Tagenaria domestica</i>		საცხვრებელ ბინებში, ბალახებში, ქვების ქვეშ.
15.	<i>T. pagana</i>		ზოოლოგიური პარკი - ბალახებში, ბინის გარეთა ავიანზე.
16.	<i>Aelurilu v insignitus</i>	SALTICIDAE	ფუნჯკულიორის, კიკეთისა და კოჯრის ტყეები.
17.	<i>Hellapanus cuprus</i>		ფუნჯკულიორზე ბუჩქებში.
18.	<i>Eresus niger</i>	ERESIDAE	ფუნჯკულიორის, კიკეთის ტყე-საფენში.
19.	<i>Titanoeca nivalis</i>	AMAUROBIIDAE	ზოოლოგიური პარკი, ბალახებში.
20.	<i>Micrommata viridissima</i>	SPARASSIDAE	ვაკის პარკი, მცენარეთა ფოთლებზე, ეზოში, ვახის ფოთლებზე.
21.	<i>Nysticus kochi</i>	THOMISIDAE	ფონიჭალა, კომშის ხის ფოთლებზე.
22.	<i>Oxyopes lineatus</i>	OXYOPIDAE	თბილისის ზღვის მდამოები, ფუნჯკულიორი-ბუჩქებში.
23.	<i>Tetragnatha montana</i>	TETRAGNATIDAE	თბილისის ზღვის მდამოები, კოჯორი (უბო), ბალახებში.

ველა სახეობა, რომელიც გვარკვეულ ადრე უკვე იყო აღინიშნული თბილისსა და მის შემოგარენში, ეს ამ მხრივ ფაუნაში სახლდ არ შეიძლება, რაც შეიძლება აიხსნას ზეწ მიერ მასალის შედარებით მცირე დროის განსწავლასა შედეგებით ის იქნება, რომლის ფაუნის გაღარიბებით თბილისის შემოგარენის ურბანიზაციასთან დაკავშირებით. ამსზე მართობდნ ის, რომ ზოგიერთი ოჯახი და გვარი, რომელიც ადრე იყო აღინიშნული საკვლევი ტერიტორიისათვის, ამჯერად ჩვენ არ შეგვხვდნია. ფაუნის გაღარიბება შეიძლება სხვა მიზეზითაც მომხდარ იყოს. ეს საკითხი შეტად მნიშვნელოვანია და მოითხოვს შემდგომ გამოკვლევებს.

T. C. Mxheidze, V. D. Pkhakadze

К изучению пауков г.Тбилиси и его окрестностей

Резюме

В 2001-2003 годах нами изучалась фауна пауков г. Тбилиси и его окрестностей. Зарегистрировано всего 23 вида. Это намного меньше, чем известно для изучаемой территории. Для уточнения, чем вызвано обеднение фауны необходимы дальнейшие исследования.

T. Mxheidze, V. Pkhakadze

To study the Spiders of Tbilisi and Its Environments

Summary

The fauna of spiders of Tbilisi and its environments was studied in 2001-2003 years. Only 23 species were registered. It's significantly less than it is known for the studying territory. To specify the causes of impoverishing the fauna the further investigations are necessary.

ლიტერატურა

1. თ. შხეიძე. საქართველოს თბიბები (სისტემატიკა, ეკოლოგია, ზოოგეოგრაფიული მიმოხილვა) – თბილისი, უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1992.
2. К. Г. Михайлов. Каталог пауков (Arachnida, Aranei) территорий бывшего Советского Союза. М., 1997.
3. Т.С. Мхеидзе, А.С. Уточкин. Новые формы пауков рода *Xysticus* C.L. Koch, сообщения АН СССР, 64 №1, 1971.
4. Т.С. Мхеидзе. Новые виды пауков *Nafractocrates* (DYSDERIDAE) из Грузии. Зоол. журнал АН СССР, 1.1, М., 1971.
5. Д.Е. Харитонов. Каталог русских пауков. Л., изд. АН ССР, 1932.
6. Д.Е. Харитонов. Дополнение к каталогу русских пауков. уч. зап., Пермск. гос. университета, 1936.

Г.Ш. Каджая

ОСОБЕННОСТИ ДИНАМИКИ ЧИСЛЕННОСТИ АКАРИД (ACARIDAE) В ВЕРТИКАЛЬНЫХ ПОЯСАХ ВЕРХНЕЙ РАЧИ

В 70-х годах прошлого века, при изучении вертикально-поясных особенностей акарид Кавказа, нами отмечалось, что природные зоны существенно отличаются друг от друга по количеству клещевых местообитаний: в лесных поясах таких местообитаний в 1,5-2 раза больше, чем в полупустынях, степях и субальпийской зоне. Особое значение имеют гнезда и норы животных, в которых происходит концентрация клещей из других стадий и их интенсивное размножение в течение всего года [1].

Исследование этих вопросов нами продолжалось и в последующие годы. В частности, в 1990-91 годах наблюдения велись в трех пунктах Верхней Рачи, относящихся к разным высотным поясам:

- в окрестностях г. Они (средний пояс горных лесов, 800-900 м н.ур.м.); в тексте эта местность нами обозначена как нижний пункт наблюдений;

- в с. Глзда (верхний пояс горных лесов, приблизительно 1400 м н.ур.м); обозначена как средний пункт наблюдений;

- на южных склонах Адайхокеких гор, над кур. Шови, близ летних скотоводческих ферм (субальпийский пояс, приблизительно 2000 м н.ур.м); обозначена как верхний пункт наблюдений.

В каждом из этих пунктов изучались по три типа местообитаний: норы грызунов – во всех трех пунктах; лесная подстилка – в нижнем и среднем пунктах; естественные скопления растительного материала – в верхнем пункте наблюдений.

Во всех пунктах, независимо от года и сезона, материал собирался в трех точках, расположенных на одной и той же экспозиции склона, удаленных друг от друга не более чем на 100 м, характеризующихся идентичным микроклиматом. Клещевой материал добывался из нор, принадлежавших к двум видам грызунов, широко распространенных на исследованной территории – обыкновенной лесной мыши, *Silvinius silvaticus* (Sat.) и Гудайревой полевки *Microtus gudauri* (Sat.).

Вышеперечисленные станции, с точки зрения условий обитания, неравноценны. Норы грызунов в литературе известны, как «резервуары» клещей, осваиваемые более или менее постоянно; здесь их жизнедеятельность в меньшей мере зависит от различных метеорологических воздействий [1,2]. Что касается лесной подстилки и естественных растительных скоплений (в субальпийском поясе), они значительно больше подвержены воздействию климатических факторов, поэтому степень их освоения акаридами значительно ниже.

Растительный материал (вместе с примесью почвы) из каждого типа местообитаний просеивался через набор почасных сит, а затем, с помощью фотоклещатора, в 200-граммовых пробах растительного субстрата выделялись и подсчитывались клещи. Во всех пробах доминировали *Acarus ferris* (Ouds.) и